

DIA

JAARVERSLAG DUITSLAND INSTITUUT AMSTERDAM 2010

INHOUD

- 3 VOORWOORD
- 4 ONDERZOEKSAFDELING DIA: GRENSOVERSCHRIJDENDE PERSPECTIEVEN
- 6 GRADUIERTENKOLLEG BIEDT RUIMTE VOOR ONDERZOEKSTALENT
- 8 AFDELING ONDERWIJS ZET HET VAK DUIJS OP DE KAART
- 10 RTO MAAKT ZICH STERK VOOR DUITSE TAAL EN CULTUUR
- 16 DUITSLANDWEB.NL BIEDT SCHAT AAN INFORMATIE
- 18 AFDELING COMMUNICATIE EN EVENEMENTEN: VAN CULTUUR TOT CONFERENTIES
- 20 DOCUMENTATIECENTRUM / JAARREKENING 2010
- 21 ADVIESRADEN EN BESTUUR
- 22 MEDEWERKERS
- 23 PUBLICATIES

HET DUITSLAND INSTITUUT AMSTERDAM GENEREERT EN VERSPREIDT KENNIS OVER HET VERANDERENDE DUITSLAND IN NEDERLAND OP HET RAAKVLAK VAN ONDERWIJS, WETENSCHAP EN MAATSCHAPPIJ EN INITIEERT EN STIMULEERT NEDERLANDS-DUITSE NETWERKEN EN UITWISSELINGEN.

VOORWOORD

In 2010 vierde het verenigde Duitsland zijn twintigste verjaardag. Dat is alweer de helft van de leeftijd die de DDR en de oude Bondsrepubliek hebben bereikt. Een jaar dus van festiviteiten en herdenkingen. Dankzij een subsidie uit het Europafonds kan het Duitsland Instituut Amsterdam (DIA) bovendien een programma presenteren rondom het thema 65 jaar vrijheid in Europa.

Maar 2010 is ook het jaar van de eurocrisis. Andermaal bleek hoe centraal de positie van Duitsland in Europa is. Zonder Duitsland beweegt niets in Europa en daarom heeft Berlijn eerst aarzelend, later steeds overtuigender het voortouw genomen in het zoeken naar duurzame oplossingen voor de euro. Dat Duitsland de motor van de Europese economie is, werd in 2010 wederom bewezen. Vooral de Nederlandse economie heeft sterk kunnen profiteren van de groeispurt van de Duitse economie.

De centrale positie van Duitsland, in zowel economisch als politiek opzicht, maakt duidelijk hoe belangrijk het voor Nederland is om ons goed te oriënteren op ontwikkelingen bij onze burens en te investeren in de banden tussen beide landen op alle niveaus. Een bijdrage hieraan kon het DIA in het kader van de 11^e Nederlands-Duitse regeringsconferentie leveren. Het organiseerde deze conferentie in opdracht van het ministerie van Buitenlandse Zaken voor 120 vertegenwoordigers uit politiek, wetenschap en van maatschappelijke organisaties uit beide landen. Twee dagen werd er gediscussieerd over de uitdagingen van de partijdemocratie. Naar aanleiding hiervan hielden Bernard Wientjes en Rita Süßmuth in *de Volkskrant* een vurig pleidooi voor het verder versterken van de betrekkingen. Tijdens de uitreiking van de *Volkskrant*/DIA-scriptieprijs wees juryvoorzitter Wientjes bovendien op het belang van een goede kennis van de Duitse taal en cultuur voor de Nederlandse economie. Een eerste stap hierin zette het DIA met twaalf aanbevelingen voor een aantrekkelijker onderwijs Duits. De aanbevelingen vloeiden voort uit het Belevingsonderzoek Duits dat het DIA in 2010 in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap onder ruim duizend leerlingen Duits doorvoerde.

Het DIA beschouwt het als zijn taak niet alleen in 2010, maar ook in de komende jaren bij te dragen aan het intensiveren van de bilaterale contacten, het vergroten van de kennis over Duitsland en het versterken van de positie van de Duitse taal in Nederland.

Prof. dr. Paul Schnabel
Voorzitter van het bestuur

Prof. dr. Ton Nijhuis
Directeur

ONDERZOEKSAFDELING DIA: GRENSOverschrijdende Perspectieven

De onderzoeksafdeling van het DIA is het Nederlandse instituut voor wetenschappelijke Duitslandstudies en kenniscentrum voor Nederlands-Duitse betrekkingen. De afdeling is nauw vervlochten met de Universiteit van Amsterdam (UvA) en beschikt over een uitgebreid binnen- en buitenlands netwerk. Naast de interdisciplinaire Duitslandstudies liggen onderzoekszwaartepunten op het terrein van de geschiedenis, politicologie en germanistiek, maar ook filosofie en theaterwetenschap.

Montesquieu Instituut

De wetenschappelijke staf van het DIA doet in diverse disciplines onderzoek naar het moderne Duitsland. Met subsidie van het Montesquieu Instituut werkt Hanco Jürgens aan een driejarig project over de sociaaleconomische, constitutionele en partijpolitieke invloeden van de Europese integratie op het Nederlandse en Duitse politieke bestel. Dit leidde onder meer tot een workshop op 14 juni 2010 over kabinetsformaties in Nederland en Duitsland, naar aanleiding van de verkiezingen in Nederland en Noordrijn-Westfalen. Sprekers waren Ton Nijhuis (DIA) en de Duitse politicologen Uwe Jun (Trier) en Gerd Langguth (Bonn).

Conferenties

Nicole Colin, Fachlektorin van de Deutsche Akademische Austauschdienst (DAAD) organiseerde in samenwerking met Franziska Schöblier van de Universität Trier en het Goethe-Institut Niederlande (GIN) van 7 tot 9 oktober een internationale conferentie over 'Der Produktivitätsdiskurs und seine Ausschlüsse' in Amsterdam. Sprekers waren onder anderen Klaus-Michael Bogdal, Nikolas Berg (Leipzig), Matthew Lange

(Whitewater, Wisconsin), Sigrid Wadauer (Wenen), Gaby Pailer (Vancouver), Ingrid Gilcher-Holtey (Bielefeld) en Karin Hausen (Berlijn).

In samenwerking met de afdeling Onderwijs ontstond op 19 en 20 november de conferentie 'Gelernte Erinnerung. Der Holocaust im Unterricht heute. Neue Perspektiven für die vierte Generation'. Het thema werd in twee dagen zowel uit vakwetenschappelijk als uit pedagogisch-didactisch perspectief belicht. Centraal stond de vraag naar nieuwe inzichten voor de 21e eeuw en naar het leren van ervaringen in buurlanden.

Onderzoeksnetwerken

Begin 2010 werd op initiatief van Krijn Thijs (DIA) en Christine Gundermann (FU Berlin) een grensoverschrijdende 'Werkgroep voor Duits-Nederlandse Geschiedenis' opgericht, waarin de aan het DIA verbonden historici participeren. In november werd in dit kader aan de Universiteit Maastricht een tweede workshop georganiseerd over het thema 'Grensgevallen. Herinnering en transfer tussen Duitsland en Nederland in de twintigste eeuw'.

De afdeling onderhoudt intensieve contacten met diverse Nederlandse onderzoeksnetwerken zoals het Huizinga Instituut, de Amsterdam Institute for Social Science Research (AISSR), het Montesquieu Instituut en het Netwerk voor Politieke Geschiedenis. In het buitenland is er samenwerking met de NRW School of Governance, het Wissenschaftszentrum Berlin, de Humboldt Stiftung, de Universität Bielefeld, het Zentrum für Zeithistorische Forschung in Potsdam, het Institut für die Wissenschaften vom Menschen in Wenen, het Zentrum für Niederlande-Studien in Münster en het MitteleuropaZentrum in Dresden. Buiten Europa is het DIA nauw verbonden met de vijftien Centers of Excellence for German Studies die de DAAD over de hele wereld ondersteunt.

Zeithistorische Perspektiven

Op een breder publiek richt zich de lezingencyclus 'Zeithistorische Perspektiven', die gerenommeerde historici uitnodigt om hun onderzoek over de Duitse en Europese *Zeitgeschichte* in Amsterdam te presenteren. Het programma wordt georganiseerd door Krijn Thijs (DIA) en is de afgelopen jaren tot een vaste formule uitgegroeid.

De reeks is een samenwerking tussen het DIA, het GIN, het Genootschap Nederland-Duitsland (GND), het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD) en de Universiteit van Amsterdam (UvA).

- 19 april / 'Die Erfindung der Zeitgeschichte nach 1945' met Norbert Frei (Jena)
- 10 mei / 'Himmler, Leben und Karriere eines Massenmörders' met Peter Longerich (Londen)

- 15 november / 'Zeitgeschichte als Aufarbeitung. Der Fall DDR' met Martin Sabrow (Potsdam)
- 13 december / 'Fremde im Visier. Private Fotoalben von Wehrmachtssoldaten' met Petra Bopp (Hamburg)

Gastwetenschappers

In 2010 waren de volgende gastwetenschappers aan het DIA verbonden: Jenny Wolff (Wisconsin), Bernd Müller (Berlijn) en Marianne van der Steeg (Berlijn). De door het DIA gefinancierde promovendi Marieke Borren (UvA, filosofie) en Lisa Peeters (UvA, politicologie) voltooiden hun proefschriften.

Andere bijeenkomsten

- 4 februari / 'Marinus van der Lubbe en de Rijksdagbrand', lezingenavond i.s.m. Historische Vereniging Oud Leiden, Dirk van Eck Stichting, met Michael S. Cullen en Kees Walle
- 8 februari / 'Verenigd Duitsland – verenigd Europa – verenigde herinnering?' i.s.m. GIN, met Jennifer Jordan
- 26 mei / 'The Challenge of History 1926' i.s.m. GIN, Amsterdam School of Cultural Analysis (UvA), met Hans Ulrich Gumbrecht
- 27 mei / 'Presence. A Key Term for the Humanities' i.s.m. GIN, Amsterdam School of Cultural Analysis (UvA), met Hans Ulrich Gumbrecht
- 2 juni / 'Rote Armee Fraktion. Sympathie voor radicalisme', thema-avond i.s.m. organisatiebureau Kwestie

GRADUIERTENKOLLEG BIEDT RUIMTE VOOR ONDERZOEKSTALENT

Het DIA maakt zich sterk voor jong onderzoekstalant. Dat gebeurt met name in het *Graduierntenkolleg* (GK). Dit richt zich op Nederlandse promovendi die vanuit verschillende disciplines profefschriften schrijven over het moderne Duitsland. Het DIA financiert een aantal van hen, anderen zijn verbonden aan andere Nederlandse universiteiten. Via workshops stelt het DIA de promovendi in staat hun werk met gerenommeerde Duitse deskundigen te bespreken.

De bijeenkomsten van het GK, dat mede door de DAAD wordt gefinancierd, worden in de regel rondom het project van één van de jonge onderzoekers georganiseerd. In overleg met hen nodigt de wetenschappelijke staf deskundige gastsprekers uit Duitsland uit. Waar zinvol wordt binnen Nederland samengewerkt met naburige onderzoekinstellingen. Deze opzet leverde in 2010 opnieuw een gevarieerd en interdisciplinair programma van interessante minisymposia op. Een greep:

- Op 5 februari boog het GK zich over het herinneringslandschap in het 'nieuwe' Berlijn. De bekende Rijksdagdeskundige Michael S. Cullen (Berlijn) was te gast naast de historicus Thomas Schaarschmidt (Potsdam). De jonge Utrechtse geograaf Michiel Lippus presenteerde zijn onderzoek naar de Berlijnse stadsplanning en Willem Melching (Amsterdam) was referent.
- Op 5 maart presenteerde de Groningse promovenda Britta C. Jung haar onderzoek naar de omgang met de Holocaust in jeugdliteratuur. De Duitse literatuurwetenschapper Michael Hofmann (Paderborn) hield hierbij een keynote over de Shoah in de literatuur

van de Bondsrepubliek. De Tilburgse germanist Piet Mooren verzorgde het coreferaat.

- Op 23 april stond het onderzoek van promovenda Katharina Garvert-Huijnen (DIA) over Duits-Nederlandse betrekkingen binnen de Europese Gemeenschap centraal. De historicus Kiran Klaus Patel (Florence) hield een keynote over *Europäisierung* in de geschiedenis. Verder presenteerde Hanco Jürgens zijn onderzoek naar sociaaleconomische modellen en transnationale identiteiten in Duitsland en Nederland.
- Op 17 september was de Leidse onderzoeksgroep van Beatrice de Graaf te gast in het GK, om haar vergelijkend Europees onderzoek naar terrorisme en veiligheidsbeleid in de twintigste eeuw voor te stellen. Uitgenodigd werd hiervoor de Duitse historica Gisela Diewald-Kerkmann (Bielefeld), die onderzoek verricht naar het Duitse antiterreurbeleid van de jaren zeventig.
- Op 3 december discussieerden de promovendi over de Oost- en West-Europese protestbewegingen van de jaren 1980. Aanleiding voor deze workshop was het promotieproject van Christie Miedema (DIA) over Oost-Europese

bannelingen in West-Europa. Te gast was de historicus Eckart Conze (Marburg), die zijn recente onderzoek naar 'veiligheid' en de West-Duitse vredesbeweging presenteerde. Verder stelde de Berlijnse promovenda Julia Metger haar project voor en verzorgde Ruud van Dijk (Amsterdam) een commentaar.

Overige bijeenkomsten GK

- 19 maart / 'Autor und Authentizität im historischen Kontext. Der Fall Herta Müller' met Jacques Lajarrige, Ewout van der Knaap, John Neubauer en Nicole Colin
- 8 april / 'Die DDR klagt an' met Marcel Schwierin
- 9 april / 'Der Blick der Anderen. Die DDR und Amerika' met Marcel Schwierin, Christoph Classen en Nicole Colin
- 7/8 mei / 'Internationale Graduiertenkonferenz' i.s.m. Centers of Excellence for German and European Studies en de DAAD
- 28 mei / 'Kulturhauptstadt 2010. Das Ruhrgebiet' met Rolf Parr en Michiel Lippus
- 19/22 oktober / 'Rechtsextremismus und Rechtspopulismus in Deutschland und den Niederlanden' met Meindert Fennema en Sarah de Lange, i.s.m. DFG-GK 'Zivilgesellschaftliche Verständigungsprozesse'
- 12 november / 'Grensgevallen. Herinnering en transfer tussen Duitsland en Nederland in de 20ste eeuw' met o.a. Monika Flacke, Rüdiger Haude, Christine Kausch, Barbara Beckers en Ilse Raaijmakers, i.s.m. Universiteit Maastricht
- 19 november / 'Schuld und Schulden' met Constantin Goschler, Nicole Immler en Bas von Benda-Beckmann

In 2010 zette het Amsterdamse GK ook zijn coöperatie met de zusterinstelling in Münster voort, waar een onderzoeksgroep onderzoek doet naar 'Zivilgesellschaftliche Verständigungsprozesse' in Duitsland en Nederland. Buiten talrijke individuele contacten en bezoeken organiseerden beide GK's in oktober een gezamenlijke werkweek in het Oost-Duitse Halberstadt, waar in het bijzonder politieke cultuur en rechts-populisme in Duitsland en Nederland op het programma stonden. Lezingen gaven o.a. Florian Hartleb (Berlijn), Willem Wagenaar (Amsterdam) en Holger Kolb (Sachverständigenrat deutscher Stiftungen für Integration und Migration).

Het programma van het GK wordt gecoördineerd door DAAD-Fachlektorin Nicole Colin. De bijeenkomsten worden grotendeels in de Duitse taal gehouden en zijn ook toegankelijk voor gevorderde masterstudenten en voor senior stafleden van Nederlandse universiteiten. Op deze wijze is het DIA hét Nederlandse centrum waar jonge onderzoekers hun werk over Duitsland kunnen bespreken en waar zij profiteren van de ontmoeting tussen Nederlandse, Duitse en bredere Europese netwerken. Zo stimuleert het DIA jonge onderzoekers om in een internationale context excellente proefschriften te schrijven.

AFDELING ONDERWIJS ZET HET VAK DUI TS OP DE KAART

De Onderwijsafdeling van het DIA richt zich op docenten (in opleiding) en leerlingen van het voortgezet onderwijs. De afdeling ontwikkelt lesmateriaal en organiseert scholierenprojecten, studiereizen en conferenties over het moderne Duitsland.

Het jaar 2010 stond voor de Onderwijsafdeling in het teken van de Duitse taal. In het kader van het Duitslandprogramma Hoger Onderwijs zette zij deze voor Nederland belangrijke taal (weer) op de kaart. Advies kreeg de afdeling hiervoor onder meer van de nieuw opgerichte 'Klankbord-groep Duits'.

Docentenconferenties

In samenwerking met het Zentrum für Niederlande-Studien (ZNS) in Münster en met ondersteuning door het programma Bevordering Internationale Oriëntatie en Samenwerking (BIOS) van het Europees Platform organiseerde de Onderwijsafdeling op 19 en 20 maart de Nederlands-Duitse docentenconferentie 'Grens-overschrijdend leren'. Centraal stond het door het ZNS ontwikkelde lesmateriaal 'Populismus im Vergleich – Deutschland und die Niederlande'. Op 19 en 20 november vond i.s.m. de afdeling Onderzoek de conferentie 'Gelernte Erinnerung. Der Holocaust im Unterricht heute. Neue Perspektiven für die vierte Generation?' met o.a. Jens Birkmeyer en Nicola Brauch plaats.

Studiereizen naar Berlijn, Bonn en het Ruhrgebied

Berlijn was in maart de bestemming van de jaarlijkse docentenreis. Het vijfdaagse verblijf voor docenten Duits, geschiedenis, CKV en muziek stond in het teken van de Berlijnse geschiedenis na 1945, gezien door de ogen van beeldend kunstenaars, schrijvers, musici en filmmakers. De reis werd begeleid door vakdidacticus Marc van Berkel (HAN), die de indrukken vertaalde naar de onderwijspraktijk.

In het voorjaar vonden vier keuzewerkgroepen 'Grensoverschrijdend onderwijs' plaats in het Haus der Geschichte in Bonn. Meer dan zeventig studenten van de lerarenopleidingen van Nederlandse hogescholen en universiteiten maakten kennis met de geschiedenis van de Bondsrepubliek Duitsland en gingen hierover in gesprek met Duitse studenten en docenten. Deze studiereizen werden mede mogelijk gemaakt door subsidie van het programma BIOS van het Europees Platform.

Het Ruhrgebied was in 2010 Culturele Hoofdstad van Europa. In het kader hiervan vond op 30 oktober een excursie naar deze voormalige mijnstreek plaats voor docenten aardrijkskunde

en CKV. Bijdragen van deskundige gidsen en discussies met experts zorgden voor inhoudelijke verdieping. In een nagesprek met vakdidactici werd de vertaalslag gemaakt naar de onderwijspraktijk.

Reclamefilmjeswedstrijd 'Daarom Duits!' en de Hiphop-scholierendag

Voor scholieren werden in 2010 twee projecten georganiseerd. Scholieren van klas 3 van alle niveaus konden meedoen aan de reclamefilmjeswedstrijd 'Daarom Duits!', waarin zij uitleggen waarom zij het handig vinden om Duits te leren. Een vakjury prees tijdens de prijsuitreiking op 11 juni op het ministerie van OCW de kwaliteit en de originaliteit van de in totaal 28 inzendingen. De makers van het beste filmpje wonnen een bezoek aan Movie Park Germany.

Op 19 november vond de jaarlijkse Hiphop-scholierendag plaats in de Amsterdamse Melkweg. Leerlingen uit 3/4 VMBO en HAVO schreven zelf een rap in het Duits over 'Freiheit'. De beste rapformaties van elf scholen werkten onder leiding van echte Duitse rappers verder aan deze raps. De beste groep won een reis naar Berlijn. De Hiphop-scholierendag werd mede mogelijk gemaakt door subsidie uit het Europafonds van BuZa en het Ronde Tafel Overleg Duits (RTO).

Onderwijs op Duitslandweb.nl en lesmateriaal

Voor Duitslandweb.nl coördineert de Onderwijsafdeling de onderwijspagina's. Elke week verschijnt op de scholierenpagina van Duitslandweb.nl een nieuwe blog van één van de vier leden van de scholierenredactie, waarin deze

op een persoonlijke manier vertelt over zijn of haar ervaringen met Duitsland. Er verschenen ook nieuwe WebQuests voor het vak Duits over Nobelprijswinnares Herta Müller, de boekenbeurs, de Bundesliga en het expressionisme.

Ook werkte de afdeling aan lesmateriaal. In 'Der Film zum Buch, das Buch zum Film' is een groot aantal opdrachten bij vijf recente Duitstalige boekverfilmingen opgenomen. Dit materiaal biedt leerlingen de kans om al hun vaardigheden op een creatieve manier te trainen. Dankzij het kijken van films horen zij authenticiteit Duits en de combinatie van kijken en luisteren tegelijk bevordert eveneens de taalvaardigheid van scholieren. De redactie werd verzorgd door Elisabeth Lehrner-te Lindert (HBO Windesheim). Het lesmateriaal werd mede mogelijk gemaakt door het RTO.

RTO MAAKT ZICH STERK VOOR DUITSE TAAL EN CULTUUR

Het DIA heeft in 2010 in opdracht van OCW een onderzoek uitgevoerd naar de beleving van het vak Duits onder Nederlandse scholieren. De resultaten geven een helder beeld van wat scholieren van het vak vinden en van het imago van Duitsland en de Duitse taal. Op basis van de uitkomsten zijn twaalf aanbevelingen geformuleerd voor een aantrekkelijker onderwijs Duits. Voor het onderzoek hebben ruim duizend leerlingen uit HAVO/VWO 3/4 digitale vragenlijsten ingevuld. Ook zijn diepte-interviews afgenomen.

Uit de resultaten blijkt dat de scholieren geen uitgesproken negatief beeld van Duitsland en de Duitse taal hebben. Eerder is hier sprake van een doorgesloten normalisatie: er is geen interesse voor het grootste buurland.

Scholieren noemen duidelijke verbeterpunten voor de lessen Duits. Zij geven onder meer aan graag meer Duits te willen horen en spreken in de les. Meer aandacht voor actuele ontwikkelingen in Duitsland, Duitse film en Duitse muziek komen de lessen sterk ten goede. Dus weg van pure grammatica, dichterbij de levende taal.

Het volledige rapport 'Belevingsonderzoek Duits 2010' en de brochure met een korte samenvatting kunt u downloaden op www.duitslandinstituut.nl.

Het Belevingsonderzoek Duits werd mede mogelijk gemaakt door het RTO. Kijk op pagina 15 voor de twaalf aanbevelingen.

Activiteiten van het Ronde Tafel Overleg Duits (RTO)

Het Ronde Tafel Overleg Duits (RTO) coördineert, ondersteunt en stimuleert activiteiten van en voor het onderwijsveld Duits. In het overleg zijn

de volgende organisaties vertegenwoordigd: Vereniging van Germanisten aan Nederlandse Universiteiten (VGNU), Vereniging van Leraren-opleiders Duits (VLDD), Sectie Duits van de Vereniging van Leraren in Levende Talen (SBD-VLLT), Community Duits (Stichting Kennisnet en Stichting Digitale School), Deutsch macht Spaß, GIN en het DIA.

Het RTO ondersteunde in 2010 de volgende projecten en activiteiten: de uitvoering van het Belevingsonderzoek Duits (DIA), het filmfestival 'Zukunft Deutschland' (Haagse Hogeschool), de profielwerkstukkenwedstrijd Duits (Levende Talen), de Hiphopscholierendag (DIA), de reclamefilmwedstrijd 'Daarom Duits!' (DIA), de ontwikkeling van het didactisch materiaal 'CliLig' (HBO Windesheim), de realisering van het lesmateriaal 'Der Film zum Buch, das Buch zum Film' (HBO Windesheim en DIA), het internetproject 'Lezen voor de lijst' (Universiteit Utrecht), de Deutsch-Olympiade (Levende Talen), de voorbereiding van het 11^e Nationaal Congres Duits (Stichting NCD) en de ontwikkeling van het excursiemateriaal Berlijn 'Ist die Geschichte Vergangenheit?' (HAN).

De winnaars van de
Hiphop-scholierendag
2010: Die Hoodies van het
A. Roland Holst College,
Hilversum

De 11^e Nederlands-Duitse Conferentie
op 8 en 9 november 2010
in Den Haag

UNESCO-werelderfgoed
Zeche Zollverein in Essen,
het Ruhrgebied – culturele
hoofdstad van 2010

Winnaars, genomineerden
en jury bij de uitreiking
van de Volkskrant/
DIA-scriptieprijs 2010
op 11 januari 2011

Belevingsonderzoek Duits

Twaalf aanbevelingen voor een aantrekkelijker onderwijs Duits:

- Besteed meer aandacht aan het belang van de Duitse taal in de lessen Duits en op de lerarenopleidingen.
- Betrek het bedrijfsleven beter bij de inrichting van het onderwijs Duits.
- Neem het Europees Referentiekader als uitgangspunt in de talenles om een communicatieve aanpak te bevorderen.
- Geef Landeskunde een belangrijkere positie in het onderwijs.
- Maak een langer verblijf in Duitsland een verplicht onderdeel van de lerarenopleiding.
- Stimuleer het gebruik van de doeltaal als voertaal op scholen.
- Stimuleer Nederlandse uitgeverij om de doeltaal als instructietaal in hun lesmethodes te gebruiken.
- Laat kijk- en luistervaardigheid deel uitmaken van het Centraal Schriftelijk Eindexamen.
- Stimuleer scholen om hun leerlingen op te geven voor internationaal erkende taalcertificaten van het Goethe-Institut Nederlande.
- Geef meer aandacht aan literatuur, film en muziek in de les en op de lerarenopleidingen.
- Laat elke leerling minimaal een keer in zijn schoolloopbaan kennis maken met een Duitser, ook al is dat in de vorm van een e-mailproject of een gastspreker.
- Investeer in native speakers Duits in het Nederlandse onderwijs.

DUITSLANDWEB.NL BIEDT SCHAT AAN INFORMATIE

2010 was voor Duitslandweb.nl het jaar van het boek van bankier Thilo Sarrazin en het songfestival van Lena; van de dramatisch verlopen Loveparade in Duisburg en de massale protesten tegen spoorproject Stuttgart 21; het jaar waarin de economie opbloeiende en de FDP ineenstortte; de katholieke kerk door het stof moest en de anti-kernenergiebeweging nieuwe glans kreeg.

Informatiebron

Duitslandweb.nl is de belangrijkste Nederlandse informatiebron over Duitsland. De redactie produceert elke maand ongeveer dertig actuele artikelen. Wie wil weten waarover in Duitsland het publieke debat gaat en hoe Duitsland omgaat met actuele kwesties, zoals de euro-crisis, Afghanistan, terrorisme en problemen in bijvoorbeeld de zorg en het onderwijs, kan bij ons terecht.

Behalve actualiteiten is op Duitslandweb.nl vooral veel geschiedenis te vinden. Het goed-bezochte naslagwerk, geschreven door wetenschappers uit ons netwerk, leidt lezers via een tijdlijn door de Duitse geschiedenis. Ook zijn er hoofdstukken over de Duitse film, literatuur, sport, economie, staatsinrichting en geografie. In 2010 is gewerkt aan didactische extra's bij dit naslagwerk.

Dossiers

In de dossiers wordt een aantal thema's extra uitgediept. Populair was in 2010 vooral het voetbaldossier Duitsland bij het WK. De WK-quiz over het Duitse elftal en de quiz over Nederland-Duitsland werden beide meer dan duizend keer gespeeld en ook de spelersportretten en het voetbalwoordenboek werden goed bekeken.

Samen met het Groninger Forum maakte Duitslandweb.nl het zomerdossier 'De grens voorbij', met persoonlijke verhalen waarin de grens tussen Nederland en Duitsland een rol speelt. Het uitgebreide dossier 'Duitsland in Europa' geeft feiten en meningen over de rol van Duitsland op het Europese toneel. Dit dossier is een nuttige bron voor studenten die inzicht willen krijgen in het Europese krachtenveld en willen weten welke geschiedenis nu nog doorwerkt in de Europese verhoudingen.

Doorlopende dossiers die in 2010 verder werden uitgebreid zijn: 'Berlijn: geschiedenis op straat', met een schat aan informatie en boeiende verhalen over de geschiedenis van bekende en onbekende plekken in Berlijn en het dossier over Nederlands-Duitse samenwerking over

grensprojecten en grensproblemen. Voor de scholierendag werd het dossier over Duitse Hiphop geactualiseerd.

Agenda en Activiteiten

Een veel geraadpleegd onderdeel van de site is de agenda. De redactie neemt daarin maandelijks zo'n vijftien activiteiten op die van belang zijn voor een in Duitsland geïnteresseerd publiek. In 2010 is met verschillende organisaties gesproken over een gezamenlijk agenda-platform op Duitslandweb.nl. Dit initiatief moet in 2011 een vervolg krijgen.

Veel activiteiten vonden hun weerslag op de website. De bijeenkomsten van het GK, de lezingen in de reeks Zeithistorische Perspektiven, de boekpresentaties, filmreeksen en conferenties; Duitslandwebredacteuren deden er verslag van. In de rubriek 'De Lezing' besteedden wij overigens ook aandacht aan lezingen van andere organisaties in korte, toegankelijke interviews. Het onderdeel 'Wetenschap' op de site is voor de wetenschappers van het DIA ook de plek bij uitstek om hun activiteiten bekend te maken.

Samenwerkingsverbanden

De redactie heeft in 2010 actief samenwerking gezocht met andere partijen. Zij is betrokken bij de nieuwe scholierensite Duits, bij een project om Duitse literatuur in te delen naar leesniveau en werkt samen met boekhandel Atheneum. Duitslandweb.nl maakt bovendien mede het Journalistenstipendium Duitsland-Nederland mogelijk door alle informatie over de

uitwisseling op de website te publiceren. Een voor de redactie zeer waardevolle samenwerking is die met DPA/Picture Alliance, die voor de website foto's beschikbaar stellen voor het gebruik bij de actuele berichten.

Ondanks aanhoudende problemen met de techniek van de site en het ontbreken van een nieuwsbrief gedurende het hele jaar, bleef het aantal bezoekers aan de site op peil; ongeveer duizend op werkdagen. Eind 2010 werd de redactie actief op Facebook en op Twitter. Inmiddels vormt zich hier een community van lezers. Ook is er informatie toegevoegd aan Wikipedia, waardoor deze encyclopedie nu ook naar de website verwijst.

Duitslandweb.nl heeft een netwerk van journalisten opgebouwd die de site bij hun werk gebruiken als nuttige bron. Redacteuren en verslaggevers van onder meer *Trouw*, NOS, ANP, *NRC* en *de Volkskrant* hebben laten weten dankbaar gebruik te maken van de informatie op de site.

AFDELING COMMUNICATIE EN EVENEMENTEN: VAN CULTUUR TOT CONFERENTIES

De afdeling Pers en communicatie, conferenties en evenementen ontwikkelt mede het programma voor publieksactiviteiten van het instituut. Zij brengt dit ten uitvoering in onder meer conferenties, seminars, boekpresentaties en filmvoorstellingen. De afdeling is ook het eerste aanspreekpunt voor de pers en verantwoordelijk voor de publiciteit.

RUHR.2010

Het Ruhrgebied was in 2010 Culturele Hoofdstad van Europa. In het kader hiervan werden door het DIA in samenwerking met het GIN en de afdeling Onderwijs twee culturele reizen naar Essen georganiseerd. De deelnemers kregen rondleidingen door het Folkwang Museum, het Unperfekthaus, het Red Dot Design Museum en zij konden een kijkje nemen bij Zeche Zollverein. Voorafgaand aan de excursie vonden lezingen van kunsthistoricus Marcel Verhoeven plaats.

Nederlands-Duitse Conferentie

In 2010 stond een aantal conferenties op het programma die in samenwerking met onder meer universitaire onderzoeksgroepen en de Anne Frank Stichting werden uitgevoerd. Bovendien organiseerde de afdeling op 8 en 9 november in opdracht van BuZa de 11^e Nederlands-Duitse Conferentie. Op uitnodiging van de Nederlandse en de Duitse stuurgroepvoorzitters, Bernard Wientjes (voorzitter VNO-NCW) en Rita Süssmuth (voormalig voorzitter van de Bondsdag), kwamen onder meer wetenschappers, politici, beleidsmakers en journalisten bij elkaar om in werkgroepen te discussiëren over de actuele ontwikkelingen en de toekomst van onze

partijdemocratie. Keynotesprekers waren staatssecretaris van Buitenlandse Zaken Ben Knapen, de Duitse ambassadeur Heinz-Peter Behr, voormalig staatsraad en hoogleraar Joris Voorhoeve en Karl-Rudolf Korte, directeur van de NRW School of Governance. Onderdelen van het programma waren verder een ontvangst door de burgemeester van Den Haag, Jozias van Aartsen, en een diner in de Koninklijke Schouwburg met een dinerspeech door Frits Bolkestein, voormalig Eurocommissaris.

De Volkskrant/DIA-scriptieprijs 2010

Met een studie naar de verschillen tussen Duitse en Nederlandse bedrijfswebsites heeft Saskia van Winkel *de Volkskrant/DIA-scriptieprijs 2010* gewonnen. Zij doet in haar masterscriptie onder meer aanbevelingen voor ondernemers die zich over de grens willen presenteren. De nieuw in het leven geroepen aanmoedigingsprijs voor een bachelorscriptie ging naar Jakob Miethé voor zijn analyse van de economische ontwikkelingen in Oost-Duitsland na 1991. Ter gelegenheid van de prijsuitreiking sprak juryvoorzitter Bernard Wientjes over de economische betrekkingen tussen Duitsland en Nederland. Hij hoopt dat beide landen de banen in de toekomst nog meer zullen aanhalen.

5 mei

Voor het eerst organiseerde de Duits-Nederlandse entertainer Sven Ratzke de Duits-Nederlandse Nacht op de historische datum 5 mei. Artiesten als Theo Maassen, Romy Haag en Mathilde Santing kwamen voor één avond naar het Muziekgebouw aan 't IJ om samen met Ratzke en de Konrad Koselleck Big Band het beste uit twee landen te presenteren.

Overzicht van conferenties, seminars en prijzen

- 31 maart / 'Schimmen van de Muur', symposium i.s.m. Erfgoedstudies UvA
- 17/18 juni / 'Islamitisch radicalisme', expertenconferentie i.s.m. Anne Frank Stichting
- 4/5 november / 'Corruptie, Moraal en Good Governance in bestuur en politiek. Duits-Nederlandse vergelijkingen in historisch perspectief, 16^e-20^e eeuw', conferentie i.s.m. Nederlandse en Duitse universitaire onderzoeksgroepen
- 2 december / 'Voetbal en Geweld', politie-seminar i.s.m. Deutsche Hochschule der Polizei, Politieacademie Apeldoorn, IPIT, met ondersteuning van het ministerie van Binnenlandse Zaken

Literatuur en cultuur

- 7 april / 'Das dunkle Schiff', boekpresentatie van Sherko Fatah i.s.m. Cossee
- 1 mei / 'Das Kapital', boekpresentatie i.s.m. Boom, GIN e.a., met medewerking van Elsbeth Ety, René Gude, Arnold Heertje, Esther-Mirjam Sent en Ad Verbrugge
- 21/23 september / 'Retourtje Cultuur RUHR.2010 – Module I', lezingen i.s.m. GIN,

Openbare Bibliotheek Amsterdam en Amsteland Bibliotheken

- 30 september / 'Retourtje Cultuur RUHR.2010 – Module II', discussie i.s.m. GIN
- 9 oktober / 'Retourtje Cultuur RUHR.2010', reis naar Essen i.s.m. GIN
- 18/19 december / 'Berlin bei Nacht' i.s.m. Sven Ratzke

Film

Filmreeks 'Made in Germany' i.s.m. GIN, Filmhuis Lumen en Het Ketelhuis

- 14/19 januari / 'Nichts als Gespenster'
- 23/25 februari / 'Sturm'
- 25/30 maart / 'Whisky mit Wodka'
- 27/29 april / 'Im Winter ein Jahr'
- 18/20 mei / 'Alle Anderen'
- 24/29 juni / 'Jerichow'
- 23/28 september / 'Die Frau mit den 5 Elefanten'
- 26/28 oktober / 'Es kommt der Tag'
- 23/25 november / 'Gerdas Schweigen'
- 14/16 december / 'Ganz nah bei dir'

Voorpremieres

- 11 mei / 'Soul Kitchen' i.s.m. Cinéart
  - 13 juli / 'Die Friseur' i.s.m. Paradiso Films
- ## Andere filmvoorstellingen
- 20/27 januari / Rainer Werner Fassbinder Filmreeks met 'Effi Briest' en 'Lili Marleen' i.s.m. GIN
  - 2/4 februari / Filmfestival 'RUHREnd hart von Duitsland' i.s.m. Haagse Hogeschool, GIN en de Duitse ambassade

Elke werkdag zijn de presentiebibliotheek en het documentatiecentrum geopend voor bezoekers. Vooral boeken over Duitsland na 1945, de verhoudingen van Duitsland met andere EU-landen en de trans-Atlantische betrekkingen zijn hier te vinden. Bovendien is in het documentatiecentrum ook een grote tijdschriftencollectie in te zien en kunnen bezoekers de grote Duitse dag- en weekbladen en (semi-)overheidspublicaties raadplegen. Onze documentaliste Angelika Wendland zorgt voor een gestage uitbreiding van het knipselarchief met betrekking tot speciale onderwerpen. Zij ondersteunt verder sinds jaren scholieren en studenten van diverse studierichtingen met bronmateriaal bij het maken van hun papers en scripties. Ook na 2009, het jaar vol herdenkingen en vieringen, is de interesse van journalisten, docenten, scholieren en studenten ongekend hoog en doen deze veelvuldig een beroep op het materiaal. Wendland ondersteunt de andere afdelingen door het geven van lezingen aan scholen van het voortgezet onderwijs in het hele land en aan de Hogeschool van Amsterdam.

TABEL BATEN/LASTEN

BATEN	(x 1.000)
Ministerie OCW	800
DAAD	154
UvA	225
Overige inkomsten	232
Totaal	1.411
LASTEN	(x 1.000)
Graduiertenkolleg	355
Onderwijs	163
Onderzoek	133
Duitslandweb en Documentatiecentrum	186
Communicatie en Evenementen	227
Duitse Taal & Cultuur	51
Overige Kosten	294
Totaal	1.409
FINANCIËLE BATEN MINUS LASTEN	2

Subsidiegevers DIA

Het DIA wordt sinds 1996 door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) gefinancierd op basis van het Duitsland Programma Hoger Onderwijs DPHO. Sinds 2006 beheert het DIA het DPHO III (2006-2010). Daarnaast ondersteunt de DAAD sinds oktober 2001 de wetenschappelijke activiteiten van het DIA. De DAAD ondersteunt het DIA bovendien door de aanstelling van een DAAD-Fachlektor mogelijk te maken. De derde grote subsidiegever voor het DIA is de Universiteit van Amsterdam. Het DIA ontvangt naast deze gelden regelmatig projectsubsidie van onder meer het ministerie van Buitenlandse Zaken, het Europees Platform - internationaliseren in onderwijs, en andere organisaties.

ADVIESRADEN EN BESTUUR

ADVIESRADEN 2010

Onderwijsprogrammaraad (OPR)

- dr. Jacco Pekelder, UU, voorzitter OPR
- Willemien Cuijpers, MA, UvA/ILO (CKV VO en universiteit)
- Marcus Eshuis, HAN (aardrijkskunde HBO)
- drs. Jos Kleemans, HU (Duits HBO)
- drs. Sabien Onvlee, Barlaeus Gymnasium Amsterdam (geschiedenis VO)
- drs. Kik Tunnissen, het 4^e gymnasium Amsterdam (economie VO)
- Joost Visbeen, Da Vinci College Leiden (geschiedenis VO)

Wetenschapsraad

- prof. dr. Paul Dekker, Sociaal en Cultureel Planbureau
- prof. dr. Andreas Faludi, TU Delft, Onderzoeksinstituut OTB
- prof. dr. Erik de Gier, RU, Onderzoeksinstituut ITS
- prof. dr. Ido de Haan, UU, Faculteit Geesteswetenschappen, Onderzoeksinstituut OGC
- prof. dr. Anton Hemerijck, WRR
- prof. dr. Madeleine Hosli, UL, Faculteit der Sociale Wetenschappen
- prof. dr. Ruud Koopmans, Wissenschaftszentrum Berlin
- prof. dr. Arnold Labrie, UM, Faculteit der Cultuur- en Maatschappijwetenschappen
- prof. dr. Siegwart Lindenberg, RuG, Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen
- prof. dr. Kees van Paridon, EUR, Faculteit der Sociale Wetenschappen

- prof. dr. Jan Rood, Instituut Clingendael
- dr. Erik Snel, EUR, Faculteit der Sociale Wetenschappen
- prof. dr. Jelle Visser, UvA, AIAS

BESTUUR 2010

Dagelijks Bestuur

- prof. dr. Paul Schnabel, voorzitter (directeur Sociaal en Cultureel Planbureau, universiteitshoogleraar UU)
- mr. Mieke Zaanen, secretaris en vice-voorzitter (secretaris UvA)
- dr. Cees Ullersma, penningmeester (De Nederlandsche Bank)

Algemeen Bestuur

- prof. dr. Jos de Beus (hoogleraar aan de UvA)
- drs. Cees Blokland (voormalig directeur Human Resources NS)
- prof. dr. Tannelie Blom (hoogleraar aan de UM)
- Leonhard Dagle (Chief Country Officer, Deutsche Bank Nederland)
- Pauline Kruseman (voormalig directeur Amsterdams Historisch Museum)
- dr. Karel van der Toorn (voorzitter College van Bestuur UvA)
- drs. Bert Verveld (algemeen directeur Bureau van de Universiteit, RuG)
- Michèle de Waard (*NRC Handelsblad*)
- prof. dr. Jaap de Zwaan (directeur Clingendael)

MEDEWERKERS

- prof. dr. Ton Nijhuis, wetenschappelijk directeur
- drs. Charlotte Broersma, instituutmanager
- drs. Annabelle Arntz, hoofd pers en communicatie
- Sibrand de Boer, redacteur Duitslandweb (sinds 1-03)
- Dr. Nicole Colin, DAAD-Fachlektorin
- Claudia Dekkers, office manager
- ing. Peter-Paul Elfferich, systeembeheerder (tot 28-2)
- drs. Denise Gehla, medewerker pers en communicatie
- Rike van der Haar, onderwijsmedewerker Duitse Taal en Cultuur (sinds 1-12)
- Kerstin Hämmerling MA, coördinator Duitse taal en cultuur
- drs. Florianne van Hasselt, coördinator onderwijsprojecten
- dr. Eelke Heemskerk, wetenschappelijk medewerker (tot 31-8)
- drs. Pim Huijnen, redacteur Duitslandweb
- drs. Sarah de Jong, medewerker onderwijsprojecten (tot 30-6)
- drs. Hanco Jürgens, wetenschappelijk medewerker
- drs. Stefanie Lühns, medewerker Duitse taal en cultuur
- Wiebke Pittlik, hoofdredacteur Duitslandweb
- Christine Steinhäuser MA, projectmedewerker pers en communicatie (van 1-09 tot 30-11 i.h.k.v. de NDC)
- dr. Krijn Thijs, wetenschappelijk medewerker

- drs. Michiel van Tol, systeembeheerder (tot 1-05)
- drs. Marja Verburg, redacteur Duitslandweb
- Angelika Wendland, documentaliste

Graduierntenkolleg

- drs. Barbara Beckers (i.s.m. UM)
- drs. Patrick Bijsmans (i.s.m. UM)
- Marieke Borren
- Alissa Brook MA (i.s.m. UM)
- drs. Froukje Demant (i.s.m. Stichting Synagoge Enschede)
- Katharina Garvert-Huijnen MA (i.s.m. UvA)
- drs. Maartje Hermsen (i.s.m. UM)
- drs. Caroline Liedenbaum (i.s.m. UT)
- Christie Miedema MA (i.s.m. UvA)
- drs. Said Rezaiejan (i.s.m. UvA)
- Marc Uriot MA MSc (i.s.m. UL)
- drs. Lisa Peters (i.s.m. IMES)

Stagiairs

- Marjon Kwakman (UU)
- Laura Snyders (UvA)
- Kiki Varekamp (UvA)
- Teresa Veerman (UvA)
- Nelly Vergunst (UU)
- Erwin Vervloed (UvA)

Totaal aantal fte: 17,95

PUBLICATIES

Een selectie van de lezingen en papers uit het wetenschappelijke programma van het DIA wordt jaarlijks gebundeld in de *Forschungsberichte aus dem Duitsland Instituut Amsterdam*. De in 2010 verschenen vijfde uitgave presenteert gastlezingen en projectpresentaties van promovendi rondom het thema 'Expertenkulturen im Spannungsfeld zwischen Wirtschaft und Politik'.

Het lesmateriaal 'Der Film zum Buch, das Buch zum Film' richt zich op leerlingen van alle niveaus VMBO/HAVO/VWO. Aan de hand van vijf recente Duitstalige films worden concrete voorbeelden en opdrachten beschreven die u in uw lessen in kunt zetten. Bij de filmselectie is rekening gehouden met verschillende leeftijden, ontwikkelings- en taalbeheersingsniveaus. Het materiaal bestaat uit een gedrukte handleiding en een cd-rom met werkbladen, antwoordmodellen en bijlagen.

COLOFON

Redactie Annabelle Arntz en Denise Gehla

Fotos: HipHop-scholerendag 2010 © Christiaan Krop, Nederlands-Duitse Conferentie 2010, UNESCO-Welterbe

Zeeke Zolkverein © RUHR.2010, Reinicke/StandOut.de, de Volkskrant/DIA-scriptieprijs 2010 © Peter van Beek

Grafische vormgeving Max Behnema Graphic Design

Druk Groen Offset Hoofddorp bv.

Duitsland Instituut Amsterdam
 Prins Hendriklaade 1898

1011 TD Amsterdam

T 020 525 36 90

F 020 525 36 93

E-mail dia@uva.nl

Internet www.duitslandinstituut.nl

en www.duitslandweb.nl